

Факултет педагошких наука
Универзитета у Крагујевцу, Јагодина

Радмила Миловановић

ИНТЕРАКЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА У ВАСПИТНОМ РАДУ 2

ЈАГОДИНА, 2019

Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, Јагодина

Радмила Миловановић

ИНТЕРАКЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА У ВАСПИТНОМ РАДУ 2

Јагодина
2019

Издавач
Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу
Милана Мијалковића 14, Јагодина

За издавача
Проф. др Виолета Јовановић

Уредник
Проф. др Виолета Јовановић

Рецензенти
Проф. др Весна Трифуновић
Доц. др Весна Петровић
Проф. др Биљана Стојановић

Ликовни уредник
Доц. мр Милош Ђорђевић

Технички уредник
Владан Димитријевић

Лектура и коректура
Асс. мср Нина Марковић

Тираж
300

Штампа
Donat graf d. o. o.
Београд

ISBN 978-86-7604-183-1

Наставно-научно веће Факултета педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, Јагодина,
одобрило је објављивање ове публикације одлуком број 01-4242/1 од 7. 10. 2019. године.

ПРЕДГОВОР

Ова књига је првенствено намењена студентима, будућим васпитачима и учитељима, и има за циљ да им пружи материјал за интерактивну наставу у оквиру предмета Интеракција и комуникација у васпитном раду. Материјал дат у књизи представља допуну уџбеника под истим насловом, намењеног изучавању поменутог предмета. Прилози, примери, задаци и вежбе у тексту настали су на основу искуства у раду са студентима и односе се на оне делове садржаја програма којима је, према уверењу аутора, неопходно посветити више пажње и времена.

Полазна основа за овај уџбеник јесте схватање да су интеракција и комуникација веома сложени процеси који се одвијају међу људима, процеси од којих зависи квалитет свих социјалних односа, социјалне динамике и свих облика интерперсоналног понашања. Будући да су интеракција и комуникација сасвим посебна врста способности и вештина које се уче и развијају у процесу социјализације, неопходно је да студенти, будући васпитачи и учитељи, усвоје концепте и овладају вештинама које ће им омогућити да остваре конструктиван контакт и складан однос са децом, и да, у крајњој инстанци, остваре своје животне циљеве, који су увек повезани са другим људима.

У том смислу, овај ће уџбеник, надамо се, помоћи да студенти схвате појмове и овладају вештинама које се могу посматрати и као инструменти за рад у свим струкама у којима је суштина рада везана за размену са другим људима, а васпитање и образовање то свакако јесу. Интеракција и комуникација не само да представљају основне инструменте у васпитању и образовању већ се може рећи да је читав педагошки рад у својој суштини интеракција и комуникација. Све „педагогије и психологије“ које говоре о томе како треба учити и поучавати, своде се на интеракцију и комуникацију васпитач (учитељ) – дете и комуникацију дете – друго дете – група. Осим тога, социјална интеракција и комуникација су социјални фактори који врше снажан утицај на когнитивни, емоционални, социјални и сваки други аспект развоја личности детета.

Књига садржи мноштво различитих прилога, упутстава, тестова и задатака за које се надамо да могу бити интересантни студентима и да могу покренути интеракцију на релацији наставник – студенти и интеракцију студент – студент. Књига може да се користи индивидуално, али је, пре свега, намењена за рад студената кроз интеракцију уз вођство професора на часовима предавања и вежби. Подељена је, као и уџбеник број 1, у две целине и прати га у највећем степену.

Ова књига, као и уџбеник на различите начине истиче: 1) да је свеукупни развој личности детета под снажним утицајем интеракција које се одвијају на релацији дете – одрасли и дете – друга деца, и 2) да је васпитач (учитељ) вођа и креатор тих тако значајних интеракција.

На крају желим да истакнем и своје највеће уважавање и захвалност за подршку и корисне сугестије својим рецензентима – проф. др Весни Трифуновић, доц. др Весни Петровић и доц. др Биљани Стојановић.

Аутор

Проф. др Радмила Миловацковић

САДРЖАЈ

I СОЦИЈАЛНА ИНТЕРАКЦИЈА И РАЗВОЈ ЛИЧНОСТИ 7

1. СОЦИЈАЛНА ИНТЕРАКЦИЈА 8

ПОЈАМ СОЦИЈАЛНЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ	9
СОЦИЈАЛНЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ И РАЗВОЈ ЛИЧНОСТИ	11
ДОЖИВЉАЈ – ЦЕНТРАЛНА ТЕМА СОЦИЈАЛНЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ	14
АФЕКТИВНА ВЕЗАНОСТ	17
ВРШЊАЧКИ ОДНОСИ (ХОРИЗОНТАЛНЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ) И РАЗВОЈ ЛИЧНОСТИ	20
ДУЖНОСТ ВАСПИТАЧА ЈЕ ДА ПОСМАТРА, ПРАТИ И ПОДСТИЧЕ ВРШЊАЧКЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ	23
ОПСЕРВАЦИОНЕ СКАЛЕ	24
СОЦИЈАЛИЗАЦИЈА	29
СОЦИЈАЛИЗАЦИЈА И УЛОГА РОДИТЕЉА: ВАСПИТНИ СТИЛ РОДИТЕЉА	31
СОЦИЈАЛИЗАЦИЈА И УЛОГА ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА	35
ПЕДАГОШКА ИНТЕРАКЦИЈА	36
ВРСТЕ ИНТЕРАКЦИЈА	39
УТИЦАЈ ЕМОЦИЈА НА КОГНИТИВНУ АКТИВНОСТ	50
ЈА – ТИ ОДНОС	52
ИНТЕРАКТИВНИ ПОСТУПЦИ	55

2. СОЦИЈАЛНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ 62

ЕМОЦИОНАЛНА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА	63
ПОДСТИЦАЊЕ РАЗВОЈА СОЦИЈАЛНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА НА ПРЕДШКОЛСКОМ И РАНОМ ШКОЛСКОМ УЗРАСТУ	66
РАДИОНИЦЕ ЗА ПОДСТИЦАЊЕ РАЗВОЈА СОЦИЈАЛНИХ ВЕШТИНА ДЕЦЕ	67
ПОКАЗАТЕЉИ СОЦИЈАЛНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА НА ДЕЧЈЕМ УЗРАСТУ	71
ЗНАЧАЈ ВРШЊАЧКЕ ГРУПЕ ЗА РАЗВОЈ СОЦИЈАЛНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА	73
ВРШЊАЧКЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ	75
ДЕЧЈЕ САМОПОШТОВАЊЕ	76

3. ОБЛИЦИ СОЦИЈАЛНИХ ИНТЕРАКЦИЈА 77

САРАДЊА (КООПЕРАЦИЈА)	79
ЕМПАТИЧНОСТ	82
ПОСЛУШНОСТ	84
КОМПЕТИТИВНОСТ	86
АГРЕСИВНОСТ	88
ВРШЊАЧКО НАСИЉЕ	91
СУБМИСИВНОСТ	94
АСЕРТИВНОСТ	95

II КОМУНИКАЦИЈА 101

СОЦИЈАЛНА ПЕРЦЕПЦИЈА	102
ПРОЦЕС КОМУНИКАЦИЈЕ	103
РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИЈЕ НА ДЕЧЈЕМ УЗРАСТУ	105
ВЕРБАЛНА ДЕЛАТНОСТ И ВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА	107
ВРСТЕ РАЗГОВОРА	109
АКТИВНО СЛУШАЊЕ	113
КОНФРОНТИРАЊЕ У РАЗГОВОРУ	120
ЈА-ГОВОР	122
НЕНАСИЛНА КОМУНИКАЦИЈА	124
НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА	129
ОДЕВАЊЕ У ФУНКЦИЈИ КОМУНИКАЦИЈЕ	133
ФАЦИЈАЛНА ЕКСПРЕСИЈА	135
ТУМАЧЕЊЕ ФАЦИЈАЛНОГ ИЗРАЗА	136
ЗНАЧАЈ ТУМАЧЕЊА ФАЦИЈАЛНОГ ИЗРАЗА У ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ	137

ЛИТЕРАТУРА 143

Проф. др **Радмила Миловановић**, психолог, наставник у звању ванредни професор на Факултету педагошких наука Универзитета у Крагујевцу на предметима *Интеракција и комуникација у васпитном раду*, *Психологија комуникације*, *Развојна психопатологија*, *Развојне кризе и ментално здравље* и *Психолошко саветовање у васпитном раду*, има дугогодишње искуство у настави и педагошком раду.

Њен фокус интересовања су социјалне интеракције у васпитном раду, могућности примене интерактивних облика рада у настави и васпитању, социјалне компетенције, емоционални аспекти социјалне интеракције и ментално здравље деце и младих. Објавила је четири уџбеника, две монографије и више од четрдесет радова у часописима и зборницима са научних скупова. Поседује и лиценцу за психотерапију гештalt терапијског правца.

На челу је тима који је осмислио процедуру процене социјалних компетенција кандидата на пријемном испиту на Факултету педагошких наука УКГ. Ова процедура се примењује од 2010. године и чини једну од специфичности овог факултета.